

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Svmma Diana

Diana, Antonino

Coloniae Agrippinae, 1656

Legatum

urn:nbn:de:hbz:466:1-40647

LEGATVM.

Legati de- i fmitio.

Legatum est donatio quædam in testamento à testatore relicta. Modò idem est cum fideicommissò, & quidquid est iuris in vno, idem & in alio. Circa legata aliqua dicenda sunt primo quoad formam.

In legatis certa con- ditiones re probantur, & sunt in- valida, in foro fo- ri.

2 Igitur legatum sub conditione relictum vxori, si non nupserit v.g. vel à Religionem non ingrediatur, in foro exteriori acquiritur, etiam si illa nubat, vel Religionem ingrediatur, nam dictæ conditiones reprobantur & habentur pro non appositis in l. reprobenda, C. de insit. & subst. in l. quidam. ff. de insti. cond. in l. turpia, de legat. 1. & alibi. Et idem dicendum cum Valero v. legatum diff. 4. n.

Quam po- ti.

1 pro foro conscientie, nam hæc testatoris voluntas est contraria iuri, & ideo non est seruanda, sed regulanda secundum ius. Idque cum eodem Valero v. Heroditas, diff. 12. num. 3. extendendum est etiam in eo casu, quando testator il-

Vnde si plus lege- tur nubenti quam Religionem ingrediendi, hic legatum ma- ius acquirit. Et condi- tio, si castè vixerit, impleretur si puella castè vi- uat per de- cennium.

las condiciones adhibuisset pro conser- uanda familia. part. 3. tract. 5. res. 57. Quod si quis legaret alicui centum v. g. si nubat, quinquaginta, sed centum consequi debet. Ita Thorus sum. priu. priu. 242. & alii contra Capiblancum tom. 2. frag. 9. c. 7. num. 13. Vide Ambrosium part. 2. dec. 30. part. 1. tract. 2. res. 125. §. Ex quibus, part. 2. tract. 16. res. 50. §. Et tandem, & part. 3. tract. 6. res. 29. §. Sextò si quis. & relictum sub conditione si religionem ingrediatur, acquiritur statim ab ingressu bona fide, etiam si postea non perseveret. par. 10. tractat. 11. res. 56. Legatum relictum puellæ sub conditione. si castè vixerit, consequitur puella; si castè viuat per decennium, licet postea in fornicationem incidat. Ita Homobonus vol. 1. part. 7. resp. 44 part. 5. tract. 14. res. 84. §. Notandum est. Minimè verò si fornicetur etiã occultè. part. 10. tract. 11. res. 56. §. Notandum. An valeat legatum relictum Religioso cum conditione, vt nihil acquiratur Monasterio, dicemus infra.

3 Quando res legatur in determinata & genericè, intelligi debet de minori. Sed hoc fallit in legatis piis ex l. Titia, ff. de auro & arg. legat. §. fin. Vnde si testator nobilis pro suo funere relinqueret culcitram, soluenda esset Ecclesiæ non de serico, sed de aureo vellere. Ita Thobus sum. priu. priu. 12. Et Genuenis pract. Nisi sit pius. Eccl. Trid. quast. 153. nu. 5. docet, quòd legatum factum Ecclesiæ de florensis, intelligitur de magnis. Quod limitat Matica l. 6. tit. 3. num. 17. nisi obstarer testatoris paupertas. part. 3. tractat. 6. res. 29. §. incerto m. Tertio. Advertit etiam Lara de Annu. l. 1. meropuel. cap. 10. num. 97. quòd si testator iubeat maritari puellas, & non explicet nomen, is determinandus erit inspecta qualitate & facultate defuncti. part. 3. tract. 6. res. 50. in fine. §. Nota etiam. Si verò relinquat v. g. 100. aut eos pro 100. Missis, & postea augetur stipendium, tenetur hæredes eleemosynam supplere, vt postea an- 100. omnino Missæ celebrentur, si hæreditas suppetat, quia talis præsumitur intentio testatoris. Ita Riccius part. 3. resolutione 304. num. 3. part. 1. tract. 14. res. 17.

4 SECUNDO videndum quibus legati licet. Et licitum est legatum perpetuum relictum Fratribus Minoribus pro fabrica Templi, vel Sacelli, aut pro vestimentis & ornamentis Ecclesiæ & Sacristiæ. Quia Clementis, Exius de verb. signif. in 6. & Regula. D. Francisci non prohibent legata pro illorum Ecclesiis, sed pro eorum victu. Ita Homobonus part. 2. tract. 9. c. 11. quast. 33. contra Glemoneensem de leg. p. 4. §. 6. num. 19. Et Sanchez sum. tom. 2. lib. 2. num. 46. c. 6. c. 10. tra. Quesadam diuers. q. iuris 2. num. 23. licitum esse, ait legatum annuum dictis Fratribus relictum pro studio, & emendis libris. part. 3. tract. 2. res. 33. §. Notandum. Deinde probabile est, quòd ait Sanchez sum. tom. 2. lib. 7. cap. 26. num. 47. non esse licitum legatum annuum perpetuum relictum Fratribus pro infirmitate. Sed oppositum quoque est probabile, & tenet Portellius v. Legatum. num. 7. Ibid. initio. Licitum tamen est legatum temporaneum dictis Fratribus relictum, licitè est legatum annuum relictum Fratribus pro fabrica templi, apparta tu. Ecclesia & sacri An etiam præcemen- dis libris.

Et pro infirmitate. Pro visu autem illorum licitè est, si decennium non attingat.

Vel si reli-
ctum sit ad
attingat, nam tempus infra decennium
viam ali-
est modicum. Ita Layman lib. 3. sect. 5.
cuius Fra-
tract. 5. cap. 10. num. 4. Ibid. §. Nota secundò.

Ad vitam verò alicuius Fratris, præter-
Et, ut tol-
tim iuvenis, bonæ valetudinis, videtur
latur serus
negare Layman ibid. quia vita hominis
puli. eorū
communiter maior æstimari solet, quã
de voti pos-
deceannium. Sed ego cum Sanchez sum.
sunt illis le
tom. 2. lib. 7. cap. 26. num. 40. puto esse li-
gare in cer-
citum. Ibid. §. Sed difficultas. Potest etiam
ta forma,
testator legare Fratribus Minoribus in
qua semper hac forma: *Instituto mihi hæredem animam*
est valida. meam ista, quod testamentarii teneantur
Et quãvis bonæ relictæ vendere, & pecuniam in emen-
legatū rel- do panem, vinum, oleum, pisces & alia ne-
ctum parti-cessaria in Eleemosynam Fratribus Minori-
culari Relibus huius Civitatis in numero. Et in hoc
gioso ut il- casu testamentarii ad talem elemosy-
lud acqui- nam solvendam cogi possunt ad instanc-
rat in depē- tiam cuiusvis ex populo. Ita Villalo-
denter à bos tom. 2. tract. 30. diff. 11. num. 8. Ibid. §.
Prælato sit Nota tertio. Legatum factum Religio-
inualidū. so particulari cum conditione, ut illud
habeat independenter. & voluntate sui
validum
Prælati; est invalidum, quia omnino
si legatur
adversatur voto paupertatis. Ita Homo-
acquirēn-
bonus par. 2. tr. 9. c. 8. quæst. 21. part. 3. tr. 2.
dum, & in
ref. 34. Idem dic. si apponatur conditio,
vsi licitis
vt in quoscumque vltus, etiam de licen-
converten-
tia Superioris, expendat, nam talem li-
dum deli-
centiam Prælati, ut pote contra votū,
centia Pra-
dare non potest. Si verò dicatur, ad vltus
lati. licitos licitus est etiam, si accedat clau-
sula, vt nihil iuris acquiratur Monaste-
rio. Vide V. Paupertas.

Legatum
relictum
Orphanis
acquiritur
à carenti-
bus patre-
quamuis
matrem
habeant.

Non autē
à carenti-
bus tantū
matre.

5. TERTIO sequitur dicendum,
quibus personis solvenda sint legata,
quando de mente testatoris est dubi-
um. Primum igitur, quamuis orphanus
dicatur qui utroque orbatus est patre,
vt notant DD. communiter in l. orphano-
trophos, C. de Episcop. & Cler. tamen lega-
tum relictum pro maritandis orphanis,
acquiritur à puella matrem habente, si
patris præsidio destituitur; quia mulie-
res non habent prudentiam pro guber-
natione filiorum, vel etiam sui ipsius. Ita
Sanchez opusc. 10. 2. l. 4. cap. 2. dub. 63. n. 4.
Qui re et probat Calstrum apud ipsum in-
dem doceatrem de ea, quæ caret tantum

matre par. 4. tract. 4. ref. 164. Cæterum, Probabile
quamuis Sanchez dub. 13. num. 2. neget, tamen est,
tale legatum distribui posse puellis ha-
distribui
bentibus parentes pauperes & inutiles; posse puellis
quia in dispositionibus testamentorum
habentibus
verba proprie sumenda sunt contraria; parentes
tamen opinio non est improbabilis & pauperes
eam docet Novarius de elect. fori sect. 25.
quæst. 7. num. 3. in eissione novissima parte
2. tractat. 16. ref. 50. §. Sed circa, in medio,
& part. 4. tract. 4. ref. 140. Potest etiam
distribui puellis expositis, quæ etsi pa-
rentes habeant, eos demonstrare non
possunt. Ita Lara de Annu. lib. 1. cap. 21.
Sed si concurrenter verè abatæ præfe-
rendæ forent. p. 2. tr. 16. ref. 50. §. Sed circa,
post medium.

6. Secundò, legatum relictum pro
maritanda puella, si non exprimitur,
quod debeat esse virgo, secundum Larē,
ibid. confertur potest viduæ. ref. 50. cit. &
par. 3. tr. 6. ref. 29. §. Quarto. Imò quando
nulla est virgo nubilis, verum id puto
cū Sanchez de matrim. tom. 2. lib. 7. disp. 9.
num. 56. & 57. etiam si relictum sit virgi-
nibus & hoc ex testatoris voluntate
præsumpta, nē tam piū opus differa-
tur par. 2. tract. 16. ref. 50. §. Adverte &
par. 4. tr. 4. ref. 140. §. Notandum. Idem
etiam dic. de vidua, quæ primum matrimo-
niū non consummauit. Ita Baldus
V. Legatum m. 42. Potest etiam legatum
pro maritandis puellis dari puellæ iam
nuptæ sine, vel cum parva dote. Secus si
sit pro dotandis. Quod tamen dari po-
test puellæ habenti aliquam dotem, sed
infra suam conditionem. Novarius
quæst. 125. part. 2. tract. 16. ref. 50. §. Nota et-
iam, circa medium, & part. 3. tract. 6. resol.
26. §. Septimò. Rursus legatum pro mari-
tandis virginibus retineri potest in con-
scientia à puella corrupta, quæ nupit
vt virgo. Nisi aliter constet de volunta-
te testatoris. ref. 50. cit. §. Nota etiam. Quid si le-
Decisum id fuit Bononiæ ann. 1635. & gatum piū
tenet novissimè Trullench in decal. tom. relictū sit
2. lib. 7. cap. 18. dub. 12. n. 15. §. Quando certa puell-
determinatur puella maritanda, & dos la, & ha-
illi legatur pro anima si illa moriatur moriatur
innupta, ait Genuesis pr. Eccl. Tric. innupta
13. quæst. Et similis

Legatum
pro mari-
tanda puella,
conferri
potest
viduæ.
Sicut etiam
si relictum
sit pro ma-
ritanda
virgine &
nulla sit
virgo nu-
bilis.

Aur vi-
du prius
matrimo-
nium non
consumma-
verit.
Quando la-
gatū relina-
quitur pro
maritanda
dari potest
iam nuptis
sine vel cit-
parua dote
Quid si le-
gatum piū
relictū sit
Quando certa puell-
& dos la, & ha-
illi legatur
moriatur
innupta

An legatū
pro dote da
paupere da
ri possit, si
qua viuit
ex suo la-
bore?

Et legatū
relictum
naturalib.
certa Ci-
uitatis da-
ri possit in-
solis post
decenniū.

Legatum
relictum
propuella-
rum ma-
trimonio
debetur et
iam Reli-
gionem in-
gredienti-
bus.
Sive reli-
ctum sit
certi puella.

13. *quast. 386. num. 1.* legatum non extin-
gui, sed conferri debere alteri puella
pauperi. Sed quid, si legatum relinqua-
tur pro dote primogenitæ, & hæc mo-
riatur inupta? *L. mola. cons. 103.* dandum
esse inquit secundogenitæ Romanus id
negat. Sed bene ait *Mantica lib. 8. tit. 70.*
n. 10. colligendum hoc esse ex coniectu-
ris. Notat etiam *Genuenus pract. Eccl.*
Tric. 13. quest. 387. quod legatum pro do-
tanda paupere, dari potest ei, quæ viuit
ex suo labore *part. 2. tract. 16. ref. 50.* in fi-
ne. §. *Nota etiam.* & in fine item §. *Ad-*
verte etiam. Quando legatum relinquitur
naturalibus alicuius Civitatis, dari
potest iis, quæ quamvis naturales non
sunt, in ea tamen decennio habitauerunt,
dummodo non constet de animo mu-
tandi domicilium. Ita *Sanchez opusc.*
tom. 2. l. 4. c. 2. dub. 19. num. 1. p. 4. tra. 4. ref.
140. §. Nota quintò.

7 Et tandem, legatum relictum cer-
tæ puellæ pro ea maritanda, dari si de-
bet, si Religionem ingreditur. Ita *Lara*
lib. 4. capell. c. 21. n. 20. Qui non idem do-
cet in casu, quo legatum relinquatur in
certis puellis maritandis. Et disparita-
tem, assignat; quia in priori casu lega-
tum non potest in specifica forma im-
pleri, si alii foeminae nupturæ tribuatur,
& si eius præsumit, testatorem voluisse
eidem puellæ legatum dari, si Religio-
nem ingreditur, dum de contraria eius
voluntate non constat. In secundo autē
casu potest impleri; cum testator non
habuit specialem affectionem ad eam,
quæ Religionem ingreditur. Sed con-
trarium tenendum est cum Ochagavia
de Sac. tract. 1. de matr. quest. 15. nu. 17. &
Pontio de matr. lib. 2. c. 7. num. 11. qui suo
tempore communem fuisse asserit hæc
sententiam inter Doctores Salmaticen-
ses. Et probatur ex *auth. de Sanctis. Episc.*
collat. 9. §. Sed ex hac præfensi quod, quam-
vis loquatur de legatis certis, tamen
quia in favorem Religionis id disponit,
extendi etiam debet ad incerta ob pari-
tatem rationis. Nam in iure naturali
neutrum legatum subsisteret, cum om-
ni legato conditionali commune sit
non subsistere, non subsistente condi-

tionem. Voluntas autem testatoris, bene
præsumitur non exclusisse statum Reli-
gionis, etiam in secundo casu, cum con-
trarium non constat. *part. 4. tract. 1. 2. ref.*
35. Et la sententiam Lara inclinat verat in
part. 2. tr. 16. ref. 50. §. Sed circa, vers. secun-
do. ¶

8 Tertio, legatum relictum pro mo-
nachatu, dari potest mulieribus vitam
cælibem in propria domo vorentibus,
vulgo dictis *Bixochis*, ex *auth. de Sanctiss.*
supra cit. Ita novissimè *Novarius de e-*
lect. fori sect. 1. quest. 76. n. 16. contra *Castil-*
lum lib. 1. de i. 88. num. 2. part. 1. tract. 2. ref.
85. §. Ex his. & *part. 3. Ad. secund. Ref. 18.*
Quarto, legatum relictum propinquo
pauperi, debetur pauperiori. Est tamen
etiam pauper puella, ut supra diximus,
quæ suis laboribus potest sibi victum
conciliare. Ita *Thomas summ. privil. 9.*
part. 3. tract. 6. ref. 29. §. Quintò. & pro-
babile est legatum relictum absolute
pauperibus, dari posse pauperibus ex-
tra patriam. Ita *Homobonus volu. 2.*
part. 5. resp. 29. furt. 4. tract. 4. ref. 140. §.
Nota sexto. & relictum distribuendum

pauperibus vel vni tantum pauperi po-
test dividi inter duos *part. 10. tract. 11. ref.*
59. Quintò, legatum relictum pro libe-
ratione incarceratorum applicari po-
test, impediendo ne quis in carcerem
detrudatur, nullo alio supperente sub-
sidio. Ita *Sanchez opusc. tom. 2. lib. 4. cap. 2. datur.*
dub. 9. num. 2. part. 4. tr. 4. ref. 150. §. *Nota*
tertio. Sextò, legatum pro fabrica Ecclē-
siæ relictum, expendi potest pro orna-
mentis, & aliis divino cultui necessariis.
Ita *Covarruias in c. fin. de test. n. 4. con-*
tra Abbatem ibid. n. 4. p. 4. 4. ref. 140. §.
Nota secundò. Et relictum
pro fabrica
Ecclesia,
potest orna-
mentis, &
aliis neces-

9 ¶ QVARTO dicendum venit
de obligatione testamentariorum, & in dubio,
modo solvendi legata. ¶ Igitur legata
incerta ex aliquo extrinseco accidente,
quia v.g. reperiuntur duo eiusdem no-
minis, & paria amicitia erga testatorē,
illi, in foro vel quocumque modo contingat incer-
tudo personæ, in foro exterritori non
debeantur. *l. in tempus §. 1. ff. de hered. instit.*
& aliis. Idque verum est, etiam si vnus
illorum iuri suo renunciet, vel inter se
pacifican-

Et relictū
pro mona-
chatu dari
potest mo-
nachis do-
mesticis,
vulgo Bi-
xochis.

Legatum
relictū pro-
pinquo
pauperi de-
betur pau-
periori.

Pro liberā
dis capiti-
vis, appli-
cari potest
ut quis in
carcerem
non detru-
datur.

Et relictū
pro fabrica
Ecclesia,
potest orna-
mentis, &
aliis neces-

Sed in conscientia di-
videndum est inter il-
los.
Quid si ex-
rent in eo
dem loco
plures Ec-
clesia eius-
dem nomi-
nis: Vel
nulla,
pacificentur, vt dividantur. At in foro
conscientiæ tenetur testamentarij lega-
tū inter illos dividere, si consentiant. Ita
Molina disp. 197. Ratio est, quia ex do-
ctrina Caietani in 2. 2. qu. 62. art. 5. ad 3.
& aliorū, debitor certus de debito & du-
bians an debeat Petro, vel Ioanni, tene-
tur soluere vtrique dimidiū. Nota hic cū
Afflicto decis. 244. quod legatum relictū
Ecclesiæ v.g. D. Mariæ, si plures eiusdē
nominis in eadem Civitate repertiātur,
& inter illas sit Parochialis, debetur huic,
alioquin maiori, vel pauperiori. Et si o-
mnes sint æquales, dādum est Episcopo,
qui illud pro suo arbitratu distribuatur. Et
si nulla est in oppido Ecclesia talis nomi-
nis, debetur Ecclesiæ Cathedrali il-
lius diocesis, p. 3. r. 5. res. 58.

Legatarie-
licita in te-
stamento
stamento
minus so-
lemni: tene-
tur hares
to solvato
in conscien-
tia) par. 2. tom. 3. cap. 7. quæst. 3. conel. 1. primò,
quod si hares ab intestato sit dubius, an
testator haredem alium nominasset, te-
netur cum illo pro qualitate dubii com-
ponere, quia par est in dubio vtriusque
conditio, & neuter illorum possidere
cœpit bona fide. Secundò, si hares ab
intestato retineat hareditatem & lega-
ta, posse illos, quibus testamento minus
solemni relictā sunt, vti compensatio-
ne. Tertio, si hares ab intestato fa-
teatur, mentem testatoris fuisse, vt hæ-
reditatem fideicommissi alteri trade-
ret, si oblato iuramento iurare noluerit,
cogi debere in foro externo haredita-
tem tradere, detracta quarta parte, quā
vocant Trebellianam. Quæ probabi-

Sed oppo-
tum etiam
probabile.
liter dicta sint. Nam contraria senten-
tia Vasquez in 2. 2. tom. 2. disput. 163. cap.
3. num. 19. est etiam probabilis, part. 5. r. 3.
res. 119. post medium. Vbi se citat a-
lii. idem docuisse. Et locus est res. 75.
Summa Diana,

tract. 8. part. 1. vbi potius videtur in op-
positum inclinare. ¶

11 Circa tempus solvendi legata, hæ-
res in conscientia tenetur illa soluere, foro Eccle-
cū primum potest. Ita Villalobos mā. sic soluen-
Confess. cap. 5. n. 16. Sed in foro exteriori da sunt sta-
habet tempus vnus anni ex auct. hoc tim.
amplius. C. de fideicommiss. par. 3. tract. 5. res. In foro fori
59. Et part. 4. tractat. 4. resol. 162. §. Et tan- infra an-
dem. Legatum tali anno solueudum, de- num. Sol-
betur in fine anni, ex l. qui hoc anno. de vendā cer-
verb. signif. Sed legata pia debentur in 20 anno, sa-
principio ex l. scita fuerit libertas relictā ff. tis est quod
de manum. test. part. 3. tract. 6. resol. 29 §. 58. solvantur
cundō Legatum tali die solueudum, sol- sine. Nisi
vi potestante tempus determinatum, sint pia.
Ita Covarruias in cap. tua, de test. n. 5. p. 4. Legata sola
tract. 4. resolut. 140. §. Nota quardō ¶ Con-
trarium docuerat part. 3. tract. 6. res. 29. ante tem-
§. Primò. ¶ Infert ex Sanchez opusc. tom. 2. pus.
lib. 4. dub. 12. n. 4. legatum quolibet an- Corollariū
no pauperibus distribuendum ad bene- Sanch.
placitum haredum, posse simul & semel
distribui Hospitali v.g. vel Monasterio,
vt illo fruatur in perpetuum pa. 4. vbi su-
prā. Legatum Ecclesiæ relictum singu-
lis annis in perpetuum. Naldus verb.
vsus fructus num. 12. putat extingui post
centennium, quia iura abhorrent infi-
nitatem. Quæ opinio in iure est proba-
bilis. Sed contraria Bonaciniæ de contr.
disput. 3. quæst. 17. punct. 8 §. 6 nu. 2. est et-
iam probabilis, & servatur in praxi par.
5. tractat. 14. resolut. 84. Quando haredi-
tas non est ita sufficiens, vt omnibus le-
gataris simul satisfieri possit, docet Va-
lerius verb. legatum, diff. 2. num. 2. in illo-
rum solutione servandum esse ordinem,
qui servari debet in debitis, vt scilicet
prius solvantur legata magis pia, dein-
de minus pia, & tertio prophana. Idem
etiā docent Sanchez summ. tom. 1. lib. 4.
c. sp. 15. num. 40. & alii part. 3. tract. 5. resol.
60. & si quis legavit centum aureos pro
anima sua pro celebratione Missarum
in perpetuum, mortuo primo haredē
transmittitur legatum in perpetuum ad
alios haredes. Decis. Rotæ 1381. 20. Fe-
bruarii & Capellanus obligatus cele-
brare quotidie in certa Ecclesia vel Al-

Legata in
foro Eccle-
cū primum
da sunt sta-
hoc tim.
In foro fori
infra an-
num. Sol-
Sanch.
Corollariū
Sanch.
Legatum
perpetuum
de iure vi-
deretur ex-
tingui post
centennium.
Sed contra-
rium serva-
tur in pra-
xi.
Quid agen-
dū, si hare-
ditas non
sufficit, vt
legata om-
nia simul
solvantur?
Legatū ad
causas pias
perpetuum
transit ad
haredes.
Capella-
nus tene-
tur quoti-
die cele-
brans ap-
tari,

D d d d

applicare sacrificium pro anima fundatoris

tari, tenetur applicare sacrificium pro anima fundatoris. Batiol. & alii. part. 9. tr. 8. ref. 58.

Executio legatorum. Priorum per simet ad Episcopum privative.

12 Executio legatorum priorum spectare videtur ad Episcopum privative, ex cap. tua, de testamenti. ibi. Cum igitur, in omnibus piis voluntatibus sit per locorum Episcopos providendum, ut secundum defuncti voluntatem universa procedant, &c. ex cap. item si heredes, eodem tit. & ex Concilio Tridentino sess. 7. cap. 15. Accedit ratio, nam legata pia sunt extra limites iurisdictionis laicalis, & nulla causa ferri potest extra limites suae activitatis. Ita Bonacina de contr. disputat. 3. quaest. 18. punct. 1. §. 10. numero 1. & alii contra Sanchez opusc. tom. 2. lib. 4. cap. 1. dub. 54. numero 4. part. 4. tractat. 1. resolutione 99. Episcopus vero in tali executione non solum contra haereditatem procedere potest, sed etiam contra laicos tertios possessores, quia iura indistincte loquuntur, & alioqui facile eius officium eluderetur, intervertendo possessionem bonorum in tertiam personam. Deinde ad consequenda legata dantur tres actiones, nimirum personalis, realis, & hypothecaria. §. Nostra autem, inst. de legat. ergo procedere poterit contra tertium possessorem actione reali, quae solum requirit dominium ex parte agentis, & possessionem ex parte rei conventae, l. in rem ff. de vopd. §. omnium autem, inst. de action. Et tandem a fortiori: quia pro consecutione legati prophani potest contra tertium possessorem Salvianum interdictum intentari. Ita Ciutilinius controvers. for. cap. 29. num. 25. parte. 5. tract. 1. resol. 24. & part. 7. tract. 6. res. 31.

Etiam contra laicum tertium possessorem.

13 legitur Episcopus est iudex competens in executione legatorum priorum privative quoad laicos. Transactio autem anno, qui testamentariis a iure conceditur pro soluendis legatis, Episcopus est iudex executor ultimarum voluntatum, etiam quoad prophana. Nam adimpletio voluntatis defuncti in ipso bonum, est commissa Episcopis ex officio, qualemcumque bonorum

Et transactio anno et iam legatum pro phanorum.

dispositionem fecerit. Ita Molina de iust. tom. 1. tractat. 2. disputat. 205. numero 5. & alii. Ex quibus inferitur contra Bobadillam tom. 1. lib. 2. cap. 17. numero 103. Episcopum esse competentem in tali casu, etiam si omnia testamenti legata sint prophana. Etiam si iudex laicus non esset negligens. Etiam ad instantiam patris. part. 1. tractat. 2. resolutione 99. & part. 3. tractat. 1. resolutione 21. Nota hic unum ex Valero verb. legatum diff. 1. numero primo, quod si haeres post monitionem Episcopi negligit per animum legata solvere, & voluntatem testatoris implere, potest privati haereditate, etiam si est filius, dompta legitima, per auct. hoc amplius, C. de fideicommiss. de potest. haeres test. Et tunc transit ad substitutos, vel ad alios per ordinem. Ita ille. part. 3. tractat. 5. resol. 59.

dispositionem fecerit. Ita Molina de iust. tom. 1. tractat. 2. disputat. 205. numero 5. & alii. Ex quibus inferitur contra Bobadillam tom. 1. lib. 2. cap. 17. numero 103. Episcopum esse competentem in tali casu, etiam si omnia testamenti legata sint prophana. Etiam si iudex laicus non esset negligens. Etiam ad instantiam patris. part. 1. tractat. 2. resolutione 99. & part. 3. tractat. 1. resolutione 21. Nota hic unum ex Valero verb. legatum diff. 1. numero primo, quod si haeres post monitionem Episcopi negligit per animum legata solvere, & voluntatem testatoris implere, potest privati haereditate, etiam si est filius, dompta legitima, per auct. hoc amplius, C. de fideicommiss. de potest. haeres test. Et tunc transit ad substitutos, vel ad alios per ordinem. Ita ille. part. 3. tractat. 5. resol. 59.

14 Petrus: Potestne Episcopus aliquid legatum in aequale, vel melius commutare? Respondent Naldus verb. legatum numero 39. & alii negativè. Primum ex l. legatum ff. de admini. rer. ad Civitat. pert. Secundo, quia voluntas testatoris servanda est pro lege, l. in conditionibus primum locum, de condi. & demons. & cap. ultima voluntas 13. quaest. 2. Tertio ex Clement. quia contingit, de relig. dom. ibi. Cum ea, quae ad certum usum sunt destinata fidelium, ad illum debeant, non ad alium (salva Sedis Apostolica auctoritate) converti, &c. Et sic, aiunt Lavan de Anniver. lib. 1. capite 14. numero 38. legatum pro maritandis virginibus non parit commutationem, nisi a Summo Pontifice de plenitudine potestatis. Riccius collect. 518. & alii dicunt, Episcopum posse commutare aliquod legatum vna tantum vice ex aliqua causa. Sed Vasquez de test. cap. 8. §. dub. 3. numero 104. & alii absolutè docent, Episcopum commutare posse legatum in aequale, vel melius, maximè cum consensu haeredum: & in tali casu non infringere voluntatem testatoris, sed interpretari. Ad Clementinam, quia contingit, respondet Penna in l. unica ca. pte.

An Episcopus possit commutare legatum in aliud aequale, vel melius? Quidam absolute negant.

Alii absolute affirmant.

pie. de expensis ludorum. in sermonem esse, cum non adest iusta causa, ut erat in facto, quod illam constitutionem poposcit. Neque dicas, Tridentinum sess. 22. capite 6. in talibus permutationibus requirere iustam & necessariam causam. Nam ad hoc responderet Comitolus libro 7. quest. 9. numero secundo. Concilium sumere ly & pro vel, & intelligendum esse disiunctivè, non copulativè. Adverte autem, iustam causam sufficere, si se teneat ex parte rei, quod nimirum commutatio fiat in æquale, vel melius. Nam causa iusta ex parte commutantis, nempe bonus finis, &c. non sufficit. Ita Sylvest. v. legatum 4. quest. 11. part. 2. tractat. 12. resol. 26. Delegato ad pias causas, vide V. Testamentum privilegium.

LEGATUS.

Legatus triplex. A latere, dativus & natus.

Tria sunt genera Legatorum Summi Pontificis. Quorum dicitur *à latere*, & sunt Cardinales, quos appellat fratres. Alii dicuntur *dativi*, qui simpliciter in legationem mittuntur. Tertii dicuntur *nati*, qui præter suarum Ecclesiarum legatione funguntur, & hi sunt quatuor Archiepiscopi, nimirum Eboracensis, Cantuariensis, Remensis, & Pisanus *cap. 1. de officio delig. lib. 6. &*

Et primus habet iurisdictionem in Regularibus & alios exemptos, non autem ultimos.

2 Legati à latere possunt suam iurisdictionem exercere in Regulares & alios exemptos, non autem nati. Ita Abbas in *cap. 1. de off. leg. in v. universos*, ex c. *si abbatem, de elect. in 6. & cap. 1. de verb. signif. part. 1. tractat. 2. resolutione 17.* An legatus Papæ habeat iurisdictionem in Inquisitores, vide V. *Inquisitorum, num. 38.*

LEX QVOD VID. ET QVOTVPLEX.

LEX describi potest, rationis Ordinatior, homini, quid agendum quidve non agendum sit, ostendens, in commune bonum instituta.

Est duplicis generis. Alia enim est divina, alia humana. Illa est, quæ immediate à Deo instituta est: hæc, quæ ab hominibus.

3 Rursus lex divina alia est naturalis, alia positiva. Illa est, quæ rationi humanæ insculpta est, & à ratione derivatur, qualia sunt Præcepta Decalogi. Hæc quæ non nisi per revelationem innoscit, cuiusmodi in lege Evangelica sunt præcepta Sacramentorum, & fidei.

4 Humana autem lex vel est Ecclesiastica seu canonica, vel secularis, seu civilis. Illa est, quæ à Papa, Concilio, Episcopo, vel alio Prælato Ecclesiastico procedit. Hæc, quæ ab Imperatore, Rege, Republica, &c.

LEX QVOS OBLIGET.

Non omnis lex obligat ad observantiam illius, nisi aliquas habeat conditiones.

6 Prima conditio est, ut lata sit à legislatore potestatem habente, ex cuius conditionis defectu. & Legislator non tenetur servare suas leges, quia non habet potestatem in seipsum. Intellige de obligatione coercitivâ nam ad eas, quæ ex æquo obligant omnes, ut sunt, quæ taxant pretia rerum, &c. tenetur vi directiva, eo quia lex naturalis præcipit, caput cum suis membris conformari. Ita Granado in *1. 2. contr. 7. tractat. 3. part. 2. disput. 17. sect. 3. num. 24.* Qui putat, legislatorem dictas leges frangentem peccare mortaliter. Sed e-

Lex non obligat nisi subditos. Nam legislator non tenetur servare suas leges, nisi directivè, & obligatione probabiliter solum veniali.